

SLOVENSKI UČITELJ.

Glasilo
krščansko mislečih

učiteljev
in vzgojiteljev.

VERI, VZGOJI, PODOBU.

Letnik I.

V Ljubljani 1. decembra 1900.

Št. 23.

Moderni ideali šole.

Po njih sadu jih bode te spoznali! Mat. 7, 16.

Sola naj se loči od cerkve! — Te krilate besede so se že opetovano čule na zborovanjih raznih učiteljskih društev in se še pogosteje čitajo v nekaterih šolskih časopisih, kjer se kakor rdeča nit prepleta ta „zvzišena“ misel od prve do zadnje strani. Vse liberalno, radikalno in socialnodemokratsko učiteljstvo se zлага v paroli: „Naboženstvo ven iz šole!“

Jessen je na učiteljskem shodu v Brnu dné 8. avgusta 1898. l. javno izjavil: „Die Religion ist der Schule zu einem Einbruchsthore für die streitende Kirche geworden. Die religiöse Erziehung, insoferne sie der öffentlichen Schule als Aufgabe zugewiesen ist, wird zum Fallstricke für die Freiheit der Lehrer, sie muss aus dem Pflichtenkreis der Schule herausgelöst werden. In der Schule ist für die Religion kein Platz!“ V istem smislu piše „Freie Deutsche Schulzeitung“ (1898, št. 10.): „Wir wollen keine religiössittliche, sondern eine deutschsittliche Erziehung für unsere Jugend.“ In zopet pišejo „Freie Lehrerstimmen“ (1897, št. 5): „Die Jungen fordern die völlige Unabhängigkeit der Schule von den Pfaffen und Aufsicht derselben durch Fachmänner aus dem Kreise der weltlichen Lehrer; sie fordern die Entfernung alles Confessionellen aus der Schule, sowie die Abschaffung der religiösen Uebungen.“ Nekateri

so pač navidezno še za verouk v šoli, a le navidezno, ker v isti sapi zahtevajo tudi za verouk državno nadzorstvo. Tako piše n. pr. „Die Bürger-schulzeitung“ (1898, št. 25): „Aber nicht die Kirche, sondern der Staat hat den Religionsunterricht, sowie jeden anderen Unterricht, ganz allein zu überwachen. Der Staat allein hat zu bestimmen, was aus Religion und in welchem Umfange es gelehrt werden soll.“

To so toraj zahteve liberalnega in jungovskega učiteljstva. Pa nam bode znabiti kdo ugovarjal, češ: „To zahtevajo le drugod, naše učiteljstvo tega ne zahteva. Stoj, prijatelj, tudi kranjska učiteljska glasila pišejo v istem smislu in tudi mnogo kranjskih učiteljev se je postavilo na isto stališče. „Laib. Schulzeit.“ je nedavno priobčila — in sicer brez komentara — besede pruskega protestantskega pastora, ki zahteva, da naj se verouk iz šole odstrani, in glasilo slovenskega naprednega učiteljstva, „Učit. Tovariš“, v vsaki številki zabavlja čez tiste, ki se potegujejo za versko vzgojo mladine ter neprenehoma neti razpor med duhovščino in učiteljstvom.

Toraj popolna brezverska šola je nekaterim najvzvišenejši ideal. Oglejmo si vendar toli hvalisano brezversko šolo, da jo bomo vsaj poznali, in vedeli, zakaj se hočemo za njo z vso silo boriti? Le nezkušen otrok sega po svetlem ognju, ker ne pozna njega lastnosti; a ko ga doseže, se njegovo veselje hitro izpremeni v veliko žalost, ker ta lepa stvar, ki mu je toliko dopadla, mu povzroča hude bolečine. Mi pa nismo več otroci, in si ne želimo tega, česar še ne poznamo, da se potem, ko bi morebiti isto dosegli, ne bomo kesali, ker bi nas naši upi prevarili. Kdor modro ravná, si reč, katero želi doseči, prej vsestransko ogleda ter jo natančno premotri, ali mu bo v korist ali v škodo. Kdor pa ima poleg sebične ljubezni do samega sebe vsaj še trohico ljubezni do bližnjega v sebi, isti pa tudi preudari in razmišlja, ali bo zaželjena stvar tudi bližnjemu v korist ali škodo. Še-le potem, ko je vse natančno premotril, ko je zaželjeno reč vsestransko spoznal, seže po njej z vso vnemo, ali jo pa z vso odločnostjo zavrže.

Ne bo nam težko ogledati si brezversko šolo, saj je že tu in tam vpeljana. Poglejmo jo, kake sadove prinaša drugod, in po njenem sadu jo bomo gotovo dovolj spoznali.

Brezverske, strogo državne šole imajo n. pr. na Francoskem, na Laškem in drugod. V teh državah duhovnik ne sme prestopiti šolskega praga in nikaka molitev se ne sme v šoli opravljati. To je prava moderna šola. Država je edina gospodovalka, a cerkev nima niti najmanjše besede v njej.

In kakšni so vspehi teh šol?

Iz brezverskih šol izišla mladina nima pojma o krščanskih načelih. Vsak protiverski časopis, ki blati cerkvene obrede in naprave, vsako prazno, površno in protikrščansko govoričenje kakega „prosvitljenca“ ji že omaje vero in mladeniči, ki so komaj odrasli ljudski šoli, zavržejo še isto trohico vere, kar so jo znabiti prinesli od doma; načela, nauke, obrede in naprave katoliške cerkve pa imajo le za neumnost in sleparijo. Tako so taki mladeniči brez vsake trdne nra vstvene podlage. Ker je pa poleg tega tudi njih razum še nerazvit, ker jim še nedostaje izkušenj, še ne

poznajo dovolj človeštva in so izročeni valovom življenja, slabemu nagnjenju, slabim zgledom in zapeljevanju na milost in nemilost, se pač ni čuditi, ako ne izostanejo slabi nasledki brezverske vzgoje. Prva gostilna, prva družba, v katero zaidejo, jim je lahko v pogubo. Neizkušen mladenič ne pozna nevarnosti, katera mu preti. Nakoplje si bolezen in sreča celega življenja je izgubljena. Kdo drugi pač srečno odnese dragoceno zdravje; a hrepeneč po svetnem uživanju zaide v dolgove, iz katerih se ne more rešiti. In posledice dolgov? Nesrečnež pride v pest nenasitnih skopuhov, kateri ga kakor sužnja držé v svojih krempljih, iz katerih mu ni več rešitve. Prav pogosto je z dolgovi v zvezi o m a d e ž e v a n a roka, ki poseže po tujem blagu. In konec takemu nesrečnemu življenju? J e č a in ne redko — s a m o m o r je završi.

Ali je srečen tak človek? Ne — ne more biti! Vedno bolj se mu sili misel, da je bil goljufan od lastnih svojih učiteljev, ker mu niso podali tega, kar bi ga vodilo na težavni poti tega življenja, ker mu niso podali trdne podlage, na katero bi se opiral. V vsej svojej bedi nimajo taki nesrečneži nikake tolažbe, ker ne poznajo vere v neumrjročnost duše, ker jim nedostaje vere v življenje po smrti in v neskončno usmiljenje in pravičnost božjo. Nezadovoljnost s samim seboj, nezadovoljnost s svetom, nesoglasje v njih duši dela jih brezmejno nesrečne.

In deklice? Menim, da mi ni treba še posebej poudarjati, da tudi pri njih brezverska vzgoja ne obrodi boljših sadov. Kjer ni trdne krščanske podlage, tam ni upati neomahljivosti; brez trdnih krščanskih načel ni pričakovati stanovitnosti v dobrem.

Res, žalostne posledice brezverske vzgoje! In take žalostne posledice se kažejo povsod tam, kjer je upeljana brezverska šola, kažejo se na Laškem, na Francoskem in kažejo se drugod.

(Konec prih.)

J. N.

„Pranger.“

Častitljiva reč „pranger“, častitljiva namreč zaradi starosti. Vi ga še niste videli in jaz tudi ne, pa tudi moj ded se ga več ne spominja. Ime je sicer tuje, — kar pa nas prav nič ne moti sedaj, ko smo postali mednarodni — pa se vendar še vedno lažje pogoltne kakor recimo: mušica v juhi, zato pišem tudi jaz „pranger“. Prepričan sem, da veste, kaj je to, zato vam tega ne razložim več, ampak samo povem, da je „pranger“ zelo stara naprava in vsekako starejša od mene in vas. Napredni duh časa je že pred leti in leti pospravil to orodje in mi se ga ne spominjamo prav nič več. A, naši napredni — prosim: n a p r e d n i! — in liberalni tovariši so se spomnili tega častitljivega orodja in bodo po tistem — jezuitom podtaknjenem reku: „namen posvečuje sredstvo“, — postavili tak „pranger“, kakor je bil v starih časih v navadi, tam nekje na barju, da pomorejo s tem vsekako naprednim orožjem, naprednemu tovarišu Jelencu na konja t. j. na poslaniški stolec. Vi se smejete in pravite, da „plavšam“. Prosim, berite,

kar piše „Učit. Tovariš“ z dné 20. listopada. Tam stoji debelo tiskano: „V zadevi sedanje volilne borbe naj pazi učiteljstvo na vse tovariše, ki bi utegnili voliti ali celo agitovati za klerikalne kandidate. Njih imena naj se pošljejo uredništvu „Učit. Tovariša“, da jih po zaslugi postavimo na javni „pranger“, — Vidite? ... Ali verjamete? Rekli ste, da to ni mogoče, ker so „napredni in svobodomiselní“. — Pa tako je! — — Vsi tisti, ki ne trobimo ž njimi v isti rog — pridemo na „pranger“ in mimo bodo prihajali „napredni“ tovariši, ogledavali nas in nas zasramovali. „Naprednih“ psovok bodo polna naša ušesa in tega se bojite? Pa tega se nikar ne bojte, vi tem ljudem, ki vas bodo postavili na vzvišeno mesto, lahko vsakemu posebej vrnete te psovke, ako vas to veseli. Pa ker vi niste taki otroci — recimo: politični otroci — si ne boste delali take ostudne zabave. Pustite, da vas zasramujejo in bodite veseli in dobre volje, zakaj to kaže, da sossilo svojih načel pri konci, da nimajo nobenih pametnih argumentov več za svoje postopanje in da je jedino svobodomiselno orožje, ki je še imajo, „surovost“, seveda, ne tista zlobna, ampak otročja surovost. Na „pranger“! Kar zona vas navdaja! Ne bojte se tega! ... Tega in onega izmed nas so že postavili v svojem „svobodomiselnem“ listu na „pranger“. To nekdanj častitljivo glasilo je postalo v zadnjem času pravcati „pranger“. Pa kaj zato? Mi se jim smejemo, pa naj nas postavijo magari vsak dan, ako jim to dela zabavo. Otroci naj se kratkočasijo! In to so otroci iz liberalne šole. — Mi vsi pa bodemo ravno zato agitirali za kandidate, ki so nam všeč in jih bodemo tudi volili. — Jaz ne rečem: volite tega ali onega. Jaz pravim: volite, kogar hočete po svoji vesti in svojem prepričanju. Meni je n. pr. tovariš Jelenc zelo simpatičen, pa jaz ga ne bodem volil in agitiram proti njemu, ker so mi njegova načela antipatična, pa me naj postavijo na „pranger“. Vi pa storite, kakor hočete. O, jaz vas slišim! Vi pravite: To je škandal, da kaj tacega pišejo in se tako „napredno“ jezé. Pa prosim vas: to ni škandal, ampak škandal je, ako se še kdo boji takih „naprednih“ groženj, škandal, ako še kdo zaupa njihovi naprednosti in svobodomiselnosti in desetkrat škandal, ker se mnogi ne upajo otresti tolikega terorizma in ga bodo še naprej z nevoljo v srci, pa na vidéz vendar potrpežljivo prenašali. Pa sedaj je tako! In samo zato torkljajo mnogi, mnogi za „naprednimi“ voditelji, ker nimajo dovolj poguma, da bi se osvobodili. Končam z Davidom: „Reši me, o Gospod, boječnosti in malosrčnosti!“

Ponavljalna šola odpravljena?

Z zakonom z dné 28. februarija 1874, dež. zak. št. 6, se je ustanovila ponavljalna šola na Kranjskem, da bi „deloma olajšala kmetovalcu breme osemletne šolske obveznosti, deloma da bi se dala na ta način prilika, da si otroci, izstopivši iz vsakdanje šole, pridobljene nauke vtrde in izpopolnijo.“

V zimskem času, praviloma od začetka šolskega leta do konca meseca marcija se poučuje v ponavljalni šoli trikrat v tednu, vselej najmanj po dve uri, in sicer dvakrat za dečke in enkrat za deklice posebej (§ 6. omejenega zakona). V to šolo morajo hoditi vsi otroci, ki so izpuščeni iz vsakdanje šole, do izpolnjenega 14. leta svoje starosti (§ 4. iste postave).

Višja šolska oblast je mnenja, da bi se ponavljalna šola odpravila. Dolgoletna izkušnja je privedla do prepričanja, da se namen ponavljalne šole dosega v prav mali meri ali celo nič. Vzrok temu slabemu vspehu je ta, da prestopijo otroci v ponavljalno šolo po dovršenem 12. letu (§ 1). Starosti so toraj pač vsi ene, nikakor pa nimajo vsi enakih vednosti, kajti nekaj — to so najpridnejši — jih prestopi iz najvišjega oddelka, drugi zopet iz tretjega in družega oddelka, in nekateri — to so lenuhi in slaboumneži — pa celo iz najnižjega oddelka. Vso to zmes mora učitelj ob enem in istem času poučevati. Kaj vspešnega doseči je povsem nemogoče. Zaman se trudi učitelj, zaman se trudijo otroci in tratijo dragi čas, ko bi lahko pomagali svojim starišem pri delu. Taka šola ne koristi toraj nikomur in bi jo bilo odpraviti.

Kaj poreče temu naše ljudstvo, kaj naše učiteljstvo? — C. kr. deželni šolski svet v Ljubljani je hotel v tej zadevi vstreči želji ljudstva in učiteljstva, kajti z razpisom z dne 1. avgusta 1899, št. 1052, je pozval vse krajne šolske svete k posvetovanju o naslednjih točkah: 1.) ponavljalna šola se naj odpravi. 2.) Šolski pouk se naj podaljša v vsakdanji šoli do izpolnjenega 13. leta, in potem se popolnoma izpusté otroci iz šole; ali pa naj obiskujejo vsi otroci v 13. in 14. letu vsakdanjo šolo vsaj dvakrat na teden. 3.) Uvedó se naj posebni izobraževalni (nadaljevalni) tečaji, če se za to oglasi zadostno število učencev, ki so že prebili šolsko dobo.

Po tem razpisu je tedaj izvedela šolska oblast voljo ljudstva in učiteljstva po krajnih šolskih svetih. In ako sodimo prav, se bode že v prihodnjem zasedanju deželnega zbora odpravila ponavljalna šola in nadomestila s tem, da se podaljša v vsakdanji šoli pouk do izpolnjenega 13. leta.¹⁾

Mi nismo za to preuredbo, ker je nam na srcu blagor ljudstva in učiteljstva, in ker se dá ponavljalna šola preurediti na priprostejši, naravnejši način.

Naše ljudstvo bi gotovo pritrdilo, da se ponavljavna šola odpravi; ker otroke potrebujejo doma pri delu. Pa tudi učiteljstvu bi se ne tožilo po njej, kajti postava sama mu jemlje zanimanje in ljubezen do nje. Ponavljalna šola ima namen, da ponavlja, izpopolnuje in razširja nauke, ki jih je učenec dobil

¹⁾ Kajti da bi se ponavljavna šola nadomestila tako, da bi hodili otroci v 13. in 14. letu vsaj dvakrat na teden v vsakdanjo šolo, temu je ugovarjal brez dvoma vsak učitelj v dotični krajnega šolskega sveta seji. Res je sicer, da bi prišel na ta način vsak otrok „v pravi, svojemu napredku primerni oddelek, kjer bi na teden vsaj po 4 ure, večinoma pa — v višjih oddelkih — po 6 ur ponavljal, si utrjeval in spopolnjeval pridobljene nauke“, a pomisliti je, da bi bila taka naredba naravnost udarec za vsakdanjo šolo: Vsakemu oddelku vsakdanje šole še po en nov odderek, ki bi ga bilo posebej poučevati na jednorazredicah, bi se moral učitelj že v samih oddelkih — izgubiti; in potem motenje vsakdanje šole . . .

v ljudski šoli (§ 2. že omenjenega zakona); in § 1. določa, da prestopijo otroci z dopolnjenim 12. letom v njo ne gledé na njih znanje. — Ponavljanje — to je prvi vzrok, da se ne more ogreti za ponavljalno šolo ne učitelj ne otrok. Jedino, kar vzbuja zanimanje za njo, je kmetijski pouk, ki ga dovoljuje zakon, „da se poučuje v zvezi s ponavljalno šolo“. In drugi vzrok je ta, da se nabere v ponavljalni šoli marsikje neka zmes, s katero — ponavljati je velik križ. Zato se ni čuditi, da velja v obče ponavljalna šola za peto kolo, in prav je, da se kot taka odpravi.

„Z 12. letom se pa šolski pouk ne sme končati, ker se ravno v tej starosti duševne moči otrok najbolj razvijajo, in je zato tudi pouk najbolj vspešen in koristen.“ Ponavljalno šolo naj toraj nadomesti podaljšanje šolske dolžnosti do izpolnjenega 13. leta. Tako se misli izvršiti ta preuredba.

Res, da bi bil otrok „po prebitem 13. letu v toliko večjo podporo starišem, ker bi bil že popolnoma oproščen šole, toda pomisliti je, da se porabi otrok za delo le bolj ob poletnem času ob, zimskem pa ne, in se je ljudstvo za ponavljalno šolo, ker je v zimskih mesecih, nekam bolj unelo. češ: „le pojdi v šolo, saj tako nimamo doma posebnega dela“. Dalje! Ako obvelja sedemletna šolska doba, je naravno, da se bo ta sedmi letnik ali priklopil IV. oddelku, ki bo štel na ta način že tri letnike, ali pa bo sam zase razred. V prvem slučaju bo sedel tudi najpridnejši otrok tri leta v enem oddelku, in ne bo se čuditi, če se mu bo učenje pristudilo; marsikje bo treba napraviti za tak IV. oddelek vzporednice. — V drugem slučaju bo treba za novi razred nove šolske sobe. V obeh slučajih pa bo treba novih učnih močij. — Koliko se je že govorilo, pisalo o deželnih, občinskih šolskih potrebščinah . . .! Prašamo, ali ni gledé na splošno izboljšanje plač osebni status napram krajevnemu zistemu le pesek v oči? Če se nič več ne izpremeni, ali pridejo kedaj mlajše učne moči v II. ali celo I. plačilni razred? Prašamo, ali so vsa dosedanja učna mesta zasedena . . .? Ali bi bili toraj novi razredi nova prazna učna mesta, v sedanjem času v prid učiteljstvu, in ljudstvu . . .? Vsak si naj odgovori sam na ta vprašanja!

Ponavljalna šola pa se dá preurediti na priprostejši, naravnejši način.

Ker prestopajo v ponavljalno šolo otroci iz vseh štirih oddelkov vsakdanje šole, zato nimajo enakih vednosti. Ker nimajo enakih vednosti, se dosežejo slabi vspehi. Zaradi slabih vspehov pa bi bilo ponavljalno šolo odpraviti. Tako sodi šolska oblast.

Prvi vzrok odpravi ponavljalne šole je toraj ta, da prestopajo iz vseh štirih oddelkov otroci v to šolo. Kaj pa, ko bi se ta vzrok odpravil, in ponavljalna šola pri miru pustila? — V resnici se dá, in ravno v tem obstoji preosnova ponavljalne šole, kakeršno mislimo mi.

Kdo naj ponavlja? Brez dvoma le tisti, kdor kaj zna. In v ponavljalni šoli se ponavlja. Kdo sodi tedaj v ponavljalno šolo? Tisti šolski otroci, ki so zadostili zahtevam vsakdanje šole, to so otroci — iz IV. oddelka. To je naravno. Nenaravno pa je, da se otroci iz III., II., in celo I. oddelka spuščajo v ponavljalno šolo, da bi ponavljali predmete vsakdanje šole, ko se jih morajo še le učiti!

Ako se ponavljalna šola v tem zmislu prenaredi, ima navidezno eno hibo: otroci, ki so sicer dopolnili uže 12. leto pa, še niso vstregli zahtevam vsakdanje šole, ne prestopijo še v ponavljalno šolo, ampak se poučujejo še jedno ali pa obe leti (t. j. v 13, oziroma še v 14. letu) v vsakdanji šoli. To pa je le navidezna hiba.

Ako pogledamo v kataloge ljudskih šol, se uverimo, da prestopa prevesna večina otrok iz IV. oddelka v ponavljalno šolo, iz III. le malo, iz nižjih dveh oddelkov pa le izjeme. Naravno! Kajti izjema je, da bi hodil otrok v dva oddelka ali celo en oddelek — šest let. To so samo na umu bolni; ti pa ne sodijo ne v ponavljalno, ne v vsakdanjo šolo, ampak v šolo za umobolne. Iz tega se vidi, da prestopa prevesna večina otrok, ki je zadočila zahtevam vsakdanje šole, v ponavljalno šolo. Tedaj jih ostane z dopolnjenim 12. letom le še nekaj v vsakdanji šoli. Za te pa ni treba ne novega razreda, ne novega učitelja, ampak gredó s svojim razredom dalje. Na ta način bi se ustreglo vsled bolezní ali drugih vzrokov zaostalim otrokom, ki bi takó imeli priliko, da ustrezéjo zahtevam vsakdanje šole; pa tudi lenuhi bi se ne veselili 12. leta, ker bi jih zadela naravna kazen, da bi morali še v šolo hoditi. Iz vsega tega se uvidi, da bi imela ponavljalna šola po naših mislih le jedno navidezno hibo, ali bolje rečeno prednost: zaostalim otrokom se dá priliko, da dosežejo svoj smoter v ljudski šoli brez vseh slabih posledic, ki jih čuti sedanja ponavljalna šola, in ki bi jih čutilo ljudstvo in učiteljstvo, ako bi obveljala prenaredba, kakeršno mislijo šolske oblasti.

To dajemo merodajnim krogom v premislek.

Ponavljalna šola pa, ki hoče doseči lepe uspehe, mora gojiti zanimanje in ljubezen za predmete: zato — proč z dosedanjim ponavljanjem! Na d a l j e v a n j e! — to bodi namen prevstrojeni ponavljalni šoli! O tem pa morda drugi pot.

J. S.

Kratkovidnost in šola.

Znano je, da je kratkovidnost jako razširjena bolezen; ravno radi tega so o nji že strokovnjaki pisali toliko, kakor o malokateri stvari. Različne preiskave pa so dokazale neovrgljivo, da je ravno šola tisto mesto, kjer se najlaže pridobi kratkovidnost. Resnica je, da kratkovidnost najdemo izvečine pri omikanih stanovih, ker morajo veliko dalje časa obiskovati šolo, kakor pa neolikani stanovi. Iz ravno istega vzroka je tudi mnogo več kratkovidnih ljudi v mestih, kakor pa na deželi.

Ker tedaj šola tako mnogo pripomore h kratkovidnosti, zato mislim, da je umestno, da izpregovorimo nekoliko besed o ti bolezni. Kaj je kratkovidnost? Navadno imenujemo kratkovidno tako oko, kateremu se mora vsak predmet bližje primakniti, da ga vidi dobro. Medicinci pa imenujejo kratkovidno ono oko, na čigar mrežnici (Netzhaut) se ne zedinijo vzporedni žarki, kateri prihajajo od kakega predmeta. Pri kratkovidnem očesu se zedinijo ti žarki vedno p r e d mrežnico in so tedaj v momentu, ko prerežejo mrežnico, zopet divergentni, vsled česar v očesu ne nastane jasna podoba predmeta, katerega gledamo.

Logično pa moramo nadalje vprašati: Kaj pa je vzrok tega nezedinjenja žarkov na mrežnici? Za to navajajo strokovnjaki dva razloga. Ali so pokvarjeni oni deli očesa, kateri lomijo žarke, in sicer pokvarjeni v tem smislu, da jih preveč lomijo, da se tedaj prej zedinijo, kot pa pridejo do mrežnice; ali pa so ti deli normalni, toda oko je samo na sebi predolgo, tako da se vsled nenormalnosti očesa žarki zopet prej zedinijo, nego pridejo do mrežnice.

Deli očesa, kateri lomijo žarke, so sledeči: roženica (Hornhaut), leča (Linse), steklovina (Glaskörper) in očesna mokrina (Kammerwasser). Od teh delov prideta pri kratkovidnosti posebno v poštev roženica in leča. Prva povzroča kratkovidnost tako, da postane vsled različnih bolezni preveč izbočena in vsled svoje prevelike izbočenosti lomi žarke preveč, tako da se ti ne morejo zediniti na mrežnici. Leča pa povzroči kratkovidnost na tri načine: ali vsled tega, ker zapusti svojo normalno lego, ali vsled stalne akomodacije ali pa vsled zgoščenja svoje snovi.

Kot drugi glavni vzrok kratkovidnosti smo navedli predolgo oko. Ako je namreč oko predolgo, potem so lahko vsi oni deli očesa, kateri lomijo žarke, popolnoma normalni, in vendar se žarki zedinijo preje nego pridejo do mrežnice.

Kako pa nastane predolgo oko? Oko nastane predolgo vsled podaljšanja očesne kožice, katero imenujemo trdo beločnico (Lederhaut). In sicer se podaljša ta kožica, katera obdaja oko na zunaj, lahko v svojem prednjem ali zadnjem delu; največkrat v zadnjem delu. Podaljša se pa ta kožica in ž njo celo oko ali vsled različnih očesnih bolezni — včasih, toda silno redko, je to podaljšanje tudi prirojeno — ali pa vsled hudega napora pri delu.

Kratkovidnost vsled predolgega očesa je najpogostejša in se imenuje tipična kratkovidnost. In ker si to tipično kratkovidnost pridobi človek največkrat vsled napornega dela oči, zato je mora dobro poznati vsak učitelj. Tipično kratkovidnost delimo v stalno in napredujočo. Prva se razširja počasi, počenši od nežnih otroških let pa do tedaj, ko človek neha rasti. Ko je človek popolnoma dorasel, preneha razširjanje kratkovidnosti. Druga se razširja tudi v otroških letih, toda veliko bolj hitro in močno, tako, da doseže najvišje stopinje in se, žalibog, konča premnogokrat s popolno oslepelostjo.

Da uprav šola mnogo pripomore k tipični kratkovidnosti, je tako jasno dokazano, da o tem ne dvomi že noben razsoden človek več. Šola zahteva že od malih otrok tako mnogo in tako raznovrstnih reči, da muči otrok oči v šoli, a mučiti jih mora tudi doma podnevu in ponoči pri luči. Človek hodi v šolo v oni dobi, ko se vsi njegovi organi, tedaj tudi oko, še razvijajo, in da preveliko obremenjenje ne vpliva baš dobro na nerazvito oko, je pač jasno. Najnevarnejše je pa pri vsem tem še to, da se opravljajo vsa šolska dela v jako mali daljavi očesa. In to poslednje je glavni vzrok kratkovidnosti šolskih otrok in sploh ljudi, kateri se mnogo učé ali pa opravljajo različna druga dela v mali daljavi od očesa. Ako čita človek v jako kratki daljavi, mora z očmi zelo konvergirati. Pri tem se pa morajo one mišice, s katerimi ravno konvergiramo, močno skrčiti in te pritiskajo potem od strani na oko.

Ker pa pri mladem človeku oko še ni popolnoma razvito, zato vpliva ta pritisk mišic nanj tako, da se podaljša. Vsled prenapornega in mučnega čitanja vnamejo se tudi lahko nekatere kožice v očesu, vsled česar se oko potem zopet podaljša.

Da ravno šola največ pripomore h kratkovidnosti, dokazuje nam posebno še to, da je število kratkovidnih v srednjih šolah mnogo večje, kakor v ljudskih. Kolikor višji razred, toliko več kratkovidnih je v njem.

Nastane vprašanje, kako zabranimo kratkovidnost?

Pogoji bi bili sledeči: Vsaka soba naj bi bila dobro razsvitljena. Okna naj bodo na levi strani šolske sobe in naj imajo zagrinjala, da se soba lahko varuje neposrednje solnčne svetlobe ali one, katera odseva od nasproti stoječih poslopij. (Ukaz minist. za bogočastje in uk, 9. junija 1873, § 10, 24.) Med razsvetljena okna naj se zemljevidi, slike i. t. d. ne obešajo. (Ukaz minist. za bogočastje in uk, 9. junija 1873, § 24.) Učitelj naj pazi na to, da ima vsak učenec dobre zvezke, bel, neprepustljiv papir, dobro črnilo i. t. d.; pa tudi na to, da se v zvezke in na šolsko desko dovolj veliko piše. (Ukaz min. za bogočastje in uk, 9. junija 1873., § 25.) Sosebno je treba paziti pri ročnih delih, da deklice preveč oči ne izpridijo. Dolgotrajno, enakomerno delo množi kratkovidnost. Zato ne smemo učencev siliti vedno čitati ali pisati; ravno tako ne pri ročnih delih dalj časa opravljati ista dela. Da se vid pri takem delu ne izpridi in da ne oslabi, treba je večkrat pogledati kvišku in oko naravnati ne daljne reči. (Ukaz min. za bogočastje in uk, 9. junija 1873, § 28.) K virom kratkovidnosti prištevamo tudi, ako otrok napačno sedi, iz navade preblizo gleda i. t. d. Vsaka reč naj bode od očesa toliko oddaljena, da jo učenec lahko in razločno vidi; knjiga, zvezek i. t. d. naj bodo 24—30 *cm* od očesa oddaljeni.

Tudi naj učitelj učence opozori, naj se ne uče zemljepisja o mraku ali pri luči. Skoro največ pripomore h kratkovidnosti, ako se iščejo mesta, reke i. t. d. na zemljevidu, kajti tu je tisk včasih zelo majhen. Zato naj bodo tudi domače naloge tako urejene, da jih učenec ne bode moral izdelovati pri luči.

Na vse to mora učitelj paziti in otroke vedno in vedno poučevati, da je dobro oko ena največjih dobrot človekovih. Vsaj so pa tudi posledice kratkovidnosti res žalostne. Ne samo, da tak človek ne more razločevati dobro predmetov, ampak pri progresivni kratkovidnosti s časom tudi popolnoma oslepi. Zdravje je najboljšo blago. Ko se trudimo s poučevanjem otrok, skrbimo, da ne trpi škode njihovo zdravo telo. M.

D o p i s i.

Iz Dobrove. (Šolske zadeve.) V pretečenem šolskem letu smo imeli tukaj na Dobrovi 280 vsakdanjo ter 66 ponavljajno šolo obiskujočih otrok, toraj vsega skupaj 346 učencev in učenk, kar je za dva razreda že precej veliko število. Nezgoda v tem letu, katero smo bili pričeli dné 15. okt. 1899, končali pa dné 29. avgusta 1900 bila je med otroc šest tednov in pet dni trajajoča bolezen škrlatinka in davica, ka-

tera nam je bila zadnje dni meseca januarija, ves februar do dne 12. marca vgrabila najugodnejši čas za šolo; ta nepriprav se potem skoz celo šolsko leto ni dal več popolno popraviti. Žal, da je bilo prišlo tako!

Novo šolsko leto smo pričeli dne 15. okt. na tako slovesni način, da se kaj takega, kar tukaj šola obstoji, še nikdar ni zgodilo. Presvitli g. škof Jakob Trobec prišel je na Dobrovo tega dne zjutraj ob 8. uri, ravno ko je bilo za šolsko mašo skupaj odzvonilo; otroci so bili že v cerkvi sé svojo zastavo. Presvitli je v svoji ponižnosti, naprošen od g. kateheta Janeza Meršolja v zakristiji, z veseljem prevzel duhovno opravilo za ta dan odločeno. Po sv. maši smo napravili presvitlemu lep špalir pred šolo. Ko je prišel med nas, smo se mu poklonili in ga pozdravili, na kar nam je vsem skupaj podelil svoj škofovski blagoslov. Nato se je pomudil še nekaj časa med nami ter se s šolskimi otroci in drugimi navzočimi odrasčenimi prijazno pogovarjal. Slednjič smo se mu za čast, katero nam je izkazal, iskreno zahvalili. Bil je ta blagi in mili gospod letos trikrat na Dobrovi; v nedeljo Imena Marijinega je imel ob sklepu „Šmarijinih maš“ pontifikalno mašo; ob začetku šolskega leta poklic sv. Duha in šolsko sveto mašo. Dne 20. oktobra t. l. je prišel tretjič lesem maševati.

Blag in ponižen je presvitli gospod škof. Za to pa tudi deluje z najboljšimi uspehi med našimi rojaki v daljni Ameriki. Bog in pomoč njegova naj ga spremlja povsod in naj ga zopet srečnega dovede med nas. Živel! *M. Rant.*

Iz Maribora. Zborovanje učiteljskega društva mariborske okolice se je vršilo 8. dne meseca listopada v Mariboru. Po predsednikovem nagovoru in obravnavi društvenih stvari povzame besedo nadučitelj g. Avg. Požegar ter v zaminiem in poučnem govoru navede raznih važnih podatkov zadevajočih šolstvo in učiteljstvo. G. govorniku so zborovalci izrazili soglasno svoje priznanje in zahvalo.

G. predsednik toplo priporoča, naj se podpira „Knjižnica za mladino“, ki se naj povsod naročuje za šolske knjižnice; isto tako je podpirati mladinska lista „Vrtec“ in „Zvonček“.

G. ravnatelj M. Nerat pozivlje učiteljstvo, naj mnogobrojno pristopi „Slov. šolski Matici“, za katero prevzame poverjeništvu v našem okraju gosp. učitelj Fr. Pučelik. — G. učitelj Jos. Kotnik opozarja, naj se potruži pripravljalni odbor, da pospeši ustanovitev dijaškega konvikta v Mariboru za sinove spodnještajerskih učiteljev po vzgledu vspešnega delovanja sosednih gospodov tovarišev v Gradcu in v Ljubljani. —n—

Slovstvo.

Četvero knjig s podobami za mladino s slovenskim besedilom je izdal in založil tukajšnji narodni knjigotržec gospod Lavoslav Schwentner. Takih knjig, ki so posebno primerne za Miklavževa in božična darila, Slovenci dosedaj nismo še imeli in smo moralno posegati po tujem blagu. Knjiga „Noetova barka“ obsega na 8 lepo koloriranih listih nad 100 podob iz živalstva s kratkimi

verzami o lastnostih in navadah te ali one živali in stane 1.50 K, po pošti 10 v več. — „Sladki orehi“, ki naj jih „drobč in uživajo naši mladi računarji“, navaja s primernimi podobami iz narave k računstvu od 1 do 100. Tvarino obdelava knjiga na 12 listih. Cena ji je 1.60 K, po pošti 10 v več. — „Otročičem v zabavo“ je naslov tretji knjigi, ki na dvajsetih listih z mnogimi lepo barvanimi

slikami prinaša poučne sestavke v pesniški obliki in stane 80, po pošti 85 v. — Četrta knjižica „Dobri otroci“ obsega šest listov in istotoliko podob s kratko pesmico, ki se nanaša na dotično podobo. Knjižica ta stane le 24 v., po pošti 5 v. več. — Vse štiri knji-

žice so dokaj primerne za mladino, ki ji bodo napravljale mnogo nedolžnega veselja. Pripomniti moramo, da se nikjer niti z eno besedo ne omenja Bog, ljubitelj nedolžnih otročičev in gospodar vesoljnega stvarstva. Sicer so pa vse štiri knjigi vredne priporočila.

Šolske vesti.

Imenovanja. Glavni učitelj na tukajšnji pripravnici Fr. Ilešič in vadniški učitelj Fr. Suher sta imenovana članoma izpraševalne komisije za splošne ljudske in meščanske šole. Pomožni učitelj v Gorici g. Fr. Orešec, bivši suplent na ljubljanski realki, je imenovan vadniškim učiteljem in voditeljem pripravnice v Gorici.

Preskušnje učiteljske sposobnosti v Gorici. Usposobljeni so: Legat Stanislav, Merljak Francišek, Barle Matilda, Bavdek Angela, Bizjak Roz., Čop Pavla, Dolenc Helena, Franke Helena, Wahl Irena, Doler Emilija, Klavžar Zora, Mrevlje Pavla, Pfeifer Marija, Pižon Marija, Valenčič Antonija, Premrou Ljudmila, Eržen Justina in Teran Ivana. Poslednji dve z odliko.

Novo poslopje za mestno višjo dekliško šolo v Ljubljani. G. I. Gorup je podaril mestni občini prostor, kjer je stala bivša deželna bolnišnica Ker ne bo tam stala državna obrtna šola, proda mestni svet prostor za 10 stavbišč ter zgradi iz skupička novo poslopje za mestno višjo dekliško šolo.

Prešernova stoletnica v ljubljanskih ljudskih šolah. C. kr. mestni šolski svet je na županov predlog soglasno sklenil, da se ima stoletnica rojstva Prešernovega na ljubljanskih slov. ljudskih šolah praznovati dné 3. decembra s primerno malo svečanostjo v dotičnih telovadnicah, pri kateri se bo pomen dneva razjasnil ter deklamovale nekatere Pre-

šernove pesmi. Po slavnosti bodo učenci imeli prosto. Tudi na nemških ljudskih šolah bode ta dan pouka prost in se bode učencem pomen tega praznika v šoli na kratko razložil.

Izplačevanje učiteljskih plač na deželi. V bodoče bode ono učiteljsko osobje, ki biva izven uradnega sedeža davčnega urada in ki to izrecno zahteva, dobivalo svoje plače po poštni nakaznici. Isto velja za učiteljstvo v ljubljanski okolici, ki dobiva plačo pri dež. blagajni.

Razpisane učiteljske službe. Na štirirazrednici v Črnomlju je razpisano učno mesto s postavnimi dohodki. Prošnje do 10. decembra na okr. šolski svet v Črnomlju. — Na mestni nemški dekliški šoli v Ljubljani sta razpisani dve učni mesti. Prošnje do 10. decembra na mestni šolski svet. Na enorazrednici v Mavčičah je razpisana služba učitelja-voditelja. Prošnje do 25. decembra na c. kr. šolski svet v Kranju.

Izpit za veroučitelja srednjih šol sta napravila v Celovcu Slovenca gg.: J. Hribar, stolni kaplan, in Gr. Weiss, stolni vikar, oba v Celovcu.

Slovenščina na velikovski meščanski šoli. Koroški dež. šolski svet je sklenil, vpeljati na meščanski šoli v Velikovcu pouk slovenščine kot prost predmet. Poučeval bo učitelj J. Kovačič. S tem pa koroški Slovenci še ne morejo biti zadovoljni; slovenščini se mora odkazati obveznost.

Drobtine.

Zastopniki katoliškega avstrijskega učiteljstva pri svetem očetu. — Znani prvoboritelj katoliških učiteljev na Dunaju g. Jožef Moser je peljal 7. nov. deputacijo organizovanega katol. učiteljstva v Rim, da se pokloni sv. očetu. Deputacije so se vdeležili štirje učitelji in štiri učiteljice. „Slomšekovo Zvezo“ sta zastopale gčne Antonija in Marija Štupica. Sveti oče je 15. novembra sprejel deputacijo v svoji zasebni dvorani. Predsednik katol. avstrijske učiteljske Zveze g. Jožef Moser je v latinskem govoru raztolmačil čuvstva neomejene udanosti in spoštovanja do sv. očeta, ki navdajajo katol. učitelje, obljubil, da se hočejo nevstrašeno boriti za katoliška načela pri šolstvu in vzgoji in prosil apostolskega blagoslova za se, za katol. učit. zvezo, za vse posamezne ude in njih družine, in zlasti tudi za katol. mladino. Sv. oče, ki je bil govor poslušal z največjim zanimanjem, je nato sam govoril nad eno četrtrtinko ure. Rekel je, da je globoko ganjen po teh izrazih zvestobe in udanosti, da mu je dobro znano, koliko morajo katol. učitelji pretrpeti od nasprotnikov in slednjič podelil zaželjeni apostolski blagoslov. Nato se je še z vsakim članom deputacije posebej pogovarjal in dovolil, da mu je vsak poljubil roko. — Vsi člani deputacije so bili ginjeni po ljubeznivosti sv. očeta in so polni navdušenja odšli. O tej znameniti avdienci upamo še priobčiti natančnejše izvirno poročilo.

Nazadnjaški duhovniki in menihi. Naši liberalci vedno trobijo v svet, da so menihi in duhovniki nasprotniki vede in omike. Toda vprašaj jih Kdo je iznašel glasbene sekirice (note)? Menih. Kdo je vpeljal koralno petje? Papež Gregor I. Kdo je iznašel smodnik? Menih. Kdo je iznašel metriški zistem? Duhovnik Hany,

Kdo je najpreje razumel in iznašel svetovni zistem? Ti so bili: nadškof Regiomontanus, kardinal Cusa in kanonik Nikolaj Kopernik. Kdo je napravil prve orglje? Menih Budos iz Celle. Kdo je izpodbudil Krištofa Kolumba, da je šel iskat novega sveta? Neki katoliški duhovnik Kdo je iznašel ure s kolesci? Menih Pacifik iz Verone. Kdo je iznašel uro na nihalo? Papež Silvester II. Isti papež je izumitelj globusov in arabskih števil. Kdo je prvi vporabil elektriko pri orgljah? Duhovnik Kandid iz Lecco na Laškem. Kdo je iznašel kompas? Dijakon Flavij Gioia. Kdo je iznašel vpliv kinina zoper mrzlico? Jezuita L'pea in Sicard. Kdo je pred vsemi drugimi opozoril na zdravilno moč vode? Župnik Kneip. Kdo je iznašel zakone elektrike? Menih Lana. Kdo je iznašel telegraf? Duhovnik Chappe. Teleskop? Menih Scheiner. In Mikroskop? Oče Magnan. Kdo je napravil prvi zračni balon? Menih Desforges l. 1772. Kdo je prinesel prve sviloprejke v Evropo? Dva katoliška misijonarja sta jih prinesla iz Kine. Kdo je iznašel alfabet za gluhoneme? Duhovnik L' Epèe.

Organizacija štajerskih učiteljev. Osrednji odbor slov. štaj. učit. društev se je pri shodu v Celju 11. dné listopada t. l. izrekel za to, da se spojé vsa učiteljska društva na Štajerskem v skupno varstvo gmotnih in stanovskih interesov štajerskega ljudskega učiteljstva. Hkrati se je sklenilo osnovati „Zavezo slovensko-štajerskih učiteljskih društev“ ter v sestavo nje pravil poverilo tovariša nadučitelja Vekoslava Strmškega. Pravila se imajo objaviti do 1. prosinca 1901. — Nato izrečejo posamezna učit. društva svoje pomisleke. Ko se to zgodi, prevzame končno koncepcijo „osrednji odbor“ ter predloži pravila v potrdilo vladi.

Pri sv. Joštu na Kozjaku, okraj Konjice, je bila novostavljena enorazredna šola uradno pregledana dne 3. vinotoka t. l. Šolska stavba z opravo vred stane 11.500 kron. Slovesno blagoslovljen je nove šole pa je ondotni župnik č. gosp. Pavel Hrovat izvršil dne 5. listopada t. l., da v njej kot namestnik učitelja nadaljuje pouk in plodonosno svoje delovanje že 16. leto.

Učiteljske plače v srednjem veku. V občce se slika srednji vek temno in velja za dobo skrajne nevednosti. Toda kako je ljudstvo takrat cenilo učitelje, sodi se lahko po plačah, katere so dobivali. Akoravno se nam zdé te plače v sedanjem času majhne, bile so pa za tiste čase jako velike, ker je imel denar mnogo večjo vrednost ko dandanes. Glavne plače so bile one, katere so učiteljem dajali stariši tistih otrok, katere so pošiljali k njim v šolo. Poleg tega dobivali so tudi radodarnih doneskov od občine. V nekem majhnem kraju, (imenovanem) Veeze, blizu sedanje holandske meje, dobival je učitelj od občine 4 florinte v gotovini, 12 meric reži, 8 meric pšenice, 8 meric ovsu in 60 snopov slame, razun tega imel je prosto stanovanje in vrt z zelenjavo v prostornini ene tretjine orala ter prosto porabo jednega orala travnika. K temu moral je vsak učenec plačevati pet šti-verjev po zimi, in tri po leti. Vrh vsega tega moramo v pošte vjemati tudi postranske prislužke za cerkvene službe, ki so znašali na leto od dveh do treh gld.

Da pa prav cenimo ta znesek, moramo pomisliti, da se je takrat dobilo za 1 florint 100 funtov govejega mesa ali 110 funtov svinjine.

V vasi Goch je dobil elementarni učitelj poleg prostega stanovanja, šolske plače in drugih postranskih zaslužkov 8 florintov v gotovini, vsako leto, med tem, ko je tajnik taiste občine dobil samo 5 florintov; dva župana pa sta si morala

celo deliti taisto borno vsoto. Po nekaterih krajih, kot v Culmbachu pri Bayreuthu znašala je letna plača učitelja 75 zlatih gold. To je bilo res lepo plačilo, če pomislimo, da je mogel mlad plemenitaš s svojim zasebnim domačim učiteljem v tistem času dobro živeti na kakem velikem vseučilišču ob letni porabi 26 goldinarjev, vštete hrano, stanovanje, obleko, šolsko plačo in izvanrednosti. Navadni vaški učitelj je bil boljše plačan nego glavni stavbeni mojster pri stolnici v Frankobrodu ali dvorni hišnik palatinski; to pa radi tega, ker je ljudstvo bilo mnenja, da učitelj v občini najboljše zasluži.

Zato pravi neki istodobni pisatelj: „Ljudje naj spoštujejo učitelje ravno tako, kakor posvetne oblasti; kajti mnogo morajo trpeti, da vzgajajo otroke na podlagi krščanske vzgoje. Dokler delajo to, zaslužijo naše spoštovanje, ljubezen in podporo.“

Učitelji kot komisarji pri ljudski štetvi. Z odlokom c. kr. ministerstva za notranje zadeve in s pritrdilom c. kr. naučnega ministerstva se smejo ljudski in meščanski učitelji uporabiti kot komisarji pri ljudski štetvi l. 1901. tedaj, ako v dotični občini ni druge sposobne osebe, ki bi to delo prevzela in ako učitelji s tem ne zanemarjajo svojih stanovskih dolžnosti. To opravilo pa smejo učitelji prevzeti le v svoji šolski občini.

Šolska poslopja na Kitajskem. V zadnji številki smo podali na tem mestu sliko kitajskega učiteljstva, posneto po listu „Päd. Monatshefte“. Danes naj sledi iz istega članka nekaj o šolskih poslopih na Kitajskem.

Na Kitajskem ni šolskih poslopij v tem zmislu, kakor jih imamo pri nas. Bogatini imajo nekako „knjižnico“, katera je ob enem tudi šolska soba. Ako

je učitelj v istem kraju domačin, tedaj ima sam kak primeren prostor, v katerem poučuje; navadno pa je šola v templju ali v dvorani pradedov. Take dvorane so prostorne sobe, v katerih so po stenah razobešene lesene table z imeni umrlih. Te sobe se le redkokedaj in le pri kakih svečanostih uporabljajo, in zato prav lahko služijo kot šolske sobe. Ako učitelj ni v dotičnem kraju domačin, preskrbi se mu mal prostorček, v katerem je in spi. Primerno drugim razmeram je tudi oprava šolske sobe jako jednostavna. Učitelju preskrbi mizo in stol dotičnik, ki ga je najel, učenci pa si morajo mize in stole sami oskrbeti, tudi morajo čopiče, „tuš“ in papir sami s seboj prinesiti. Sprejem v šolo vstopivših učencev se izvrši s posebnim obredom: V šolski sobi se na oltarju Konfucija in boga znanosti, Wun-tschong ya, zažge kadilo. Učitelj pa prosi z dolgo molitvijo ta dva zavetnika za njuno navzočnost med učenjem, da bi se to pod njunim varstvom kar najbolje pospeševalo. Neka posebnost je tudi to, da se dečkom ob tej priliki dadó nova imena. Sicer se pa na Kitajskem imena pogosto menjavajo, n. pr. pri avanziranju, ali kedar se kdo oženi itd.

Šolska preosnova v Italiji. Sedanji naučni minister Gallo je napravil za preosnovno šolstva sledeči načrt in ga predložil zbornici: Začetna šola obsega nižji elementarni tečaj z triletno dobo in nato se deli v dva dela. Prvi del z dveletnim tečajem služi kot priprava za srednje šole, drugi s triletnim tečajem pa kot priprava za bodoče rokodelce in poljedelce. En oddelek te višje elementarne šole, imenuje se dopolnilna šola, je obvezen. Občine smejo prispevek petih lir od učencev četrtega in petega začetnega razreda in država znesek desetih lir za odpustno izkušnjo izterjati; tega prispevka smejo biti oproščeni otroci

revnih rodbin. Srednje šole se imenujejo gimnazija in obsegajo dobo štirih let. Pri odpustni izkušnji se oproščajo latinščine oni učenci, ki se posveté tehničnim študijam. Dosedanje tehnične (realne) šole se izpremené v obrtne šole in se morejo tudi v kupčijske in poljedelske šole izpremeniti. Licej obsega dobo štirih let in učenci morejo voliti med grščino in nemščino. Na novo naj se uredi nadzorništvo za učiteljišča in obrtne šole. Vseh nadzornikov naj bo 30, razdelijo naj se v 10 uradov po glavnih mestih, v vsakem trije.

Šolski škof. Nedavno je umrl v Aixu na južnem Francoskem nadškof Frančišek Ks. Gouthe-Soulard, katerega so njegovi škofljani imenovali „šolskega škofa“, ker je v štirinajstih letih svojega škofovskega delovanja osnoval 60 svobodnih katoliških šol. „Na mladini je svet“ je bila misel, katera ga je vodila, da stavi proti slabi, brezverski šoli kot branik dobro, krščansko šolo. V svojem pastirskem listu piše. „Vam, roditelji, pravi država: Vašo deco vzamem jaz, poučevala jo bom na svoj način in jo vzgojila po svoji osnovi. Če to ugaja vam, vašemu prepričanju, mi je vsejedno! Jaz, vaš škof, pravim, da je to tiranstvo brez primere pri kulturnih narodih.“ Še zdaj vsi vedó, kako energično se je uprl raznim vladnim nakanam ta prijazni in posebno ljubeznivi škof, katerega so v začetku smatrali pristašem galikanizma. Vlada mu je trikrat zmanjšala dohodke: zadnjikrat lanskega leta zaradi podpore, ki jo je dajal Asumpcionistom in listu „La croix“.

Društvo „Kath.Schulverein“ je imelo na praznik sv. Leopolda (15. novembra) na Dunaju dva redna občna zbora, ki sta bila obiskana od ogromnega števila občinstva. Navzočih je bilo čez 6000 ljudi. Knež Liechtenstein je ob burnem pri-trjevanju ožigosal „jungovce“.

Vzgojni smoter šolstva na Francoskem. Francozi so prepričani, da je glavni smoter šole vzgoja in ne samo pouk. Zato imajo pri njih vse srednje šole, državne in katoliške, internate, skupna stanovanja za učence. Vsak licej ali kolegij ima interniste in eksterniste. Tako je zavod h krati šola in vzgojilnica. Seveda brezverske državne šole slabo vzgojujejo.

Jubilej češke „Školske Matice“. Čehi so praznovali letos dvajsetletnico svoje „Školske Matice“ z velikimi narodnimi svečanostimi. Po pravici se smejo ponašati s svojim društvom, ki jim je v dobi svojega obstanka osnovalo že 127 učnih zavodov, cenjenih na 4 milijone gld. in ki je že na tisoče otrok rešilo germanizacije. Sedaj šteje „Matica“ čez 30.000 udov iz vseh slojev naroda.

Odlikovanja hrvatskega šolstva na Pariški razstavi. Odbor mednarodne svetovne razstave v Parizu 1900. je odlikoval in nagradil v hrvaškem šolstvu sledeče: z zlato svetinjo. Kolektivno razstavo kr. hr. slav. dalm. deželne vlade, oddelek za bogočastje in uk; Jugoslovansko akademijo znanosti in umetnosti; kolektivno razstavo kr. hrv. slav. gospodarskih šol; hrvaško-slavonsko gospodarsko društvo v Zagrebu in Oseku; gozdarski odsek kr. hrv. slav. dalm. dež. vlade; predsedništvo „Matice Hrvatske“. S sreberno svetinjo so bili odlikovani: Novak Venceslav, profesor v Zagrebu, kr. hrv. slav. vinorejska in vinorejska šola v Petrinji; Kesterčanek Fr., profesor v Zagrebu; zem. ženska strokovna šola in samostan usmiljenih sester v Zagrebu; umetniško-obrtniški muzej v Zagrebu; Cuvaj Anton, kr. zem. šolski nadzornik v Zagrebu; Jonke Mirko, učitelj v Sisku; predsedništvo hrvaškega pedagoškega književnega zbora v Zagrebu; Bauer Josip, Patrijarch Slavoljub in Eckel Hektor, profesorji obrtne šole v Zagrebu; Frangeš

Oto, profesor v Zagrebu. Z bronasto svetinjo: Društvo sv. Jeronima v Zagrebu; Karol Matica, ravnatelj kr. učiteljske pripravnice v Zagrebu; Cvetišić Klotilda, ravnateljica kr. zem. strokovne šole v Zagrebu; Čugmal Georgorija, predstojnica samostana usmiljenih sester v Zagrebu, in Tišov Terzija, učiteljica ženske strokovne šole v Zagrebu. *Kršč. škola.*

Šolski bratje na pariški razstavi. Omenili smo že kratko odlikovanj podeljenih na pariški razstavi šolskim bratom. Šolski bratje, katere so protiverski časopisi toliko napadali, so dobili za svoje izložene predmete 57 odlikovanj. Ni čuda, da so se zadnje mesece časopisi mnogo bavili s šolskimi brati. To je povsem prav. S tem se je zopet dokazalo, da se more pravi napredek na šolskem polju popolnoma in izvrstno spojiti z verskim duhom; da katoliška cerkev in njeni služabniki ne zaostajajo v ničem za drugimi; naposled še, da so duhovni sinovi svetega Ivana de la Salla na šolskem polju v vsakem pogledu sijajen vzgled in vzor vsem razstaviteljem. Ne moremo vsega navesti, kar so šolski bratje izložili, kakor so to storili veliki katoliški listi, ampak samo v glavnih potezah.

Šolski bratje so bili na Martovem polju mnogobrojno zastopani v oddelkih za ljudske šole, moderne srednje šole, strokovne šole za umetnost, gospodarsko, trgovsko, tehnično in obrtno naobrazbo; v oddelku za zemljepisne in kozmografične karte in aparate, in v onem za pouk gluhonemih. V kongresni palači so izložili predmete za obrt in varstvo učencev, za intelektualno in moralno naobrazbo delavcev. V Trokaderu je bilo v oddelku za kolonizacijo in pouk domačinov izloženih mnogo predmetov v paviljonih katoliških misijonov, Alliance Française, Madagaskarja in Kanade. Šolski bratje so toraj popolnoma zaslužili svoja odlikovanja. O tem ne more

nihče dvomiti, ker vemo, da so v razsodnem odboru (jury) bili možje Bourgeois, Buisson, Bayet i. dr., o katerih se ne more reči, da so šolskim bratom naklonjeni. Iz naše države je odlikovan Fr. Petronije, ravnatelj učiteljske pripravnice v Feldkirchu, z zlato svetinjo. Red šolskih bratov po svojem 200letnem obstanku popolnoma vstreza zahtevam sedanjega časa, in bo tudi v 20. stoletju izvrševal svojo nalogo v cerkvi in državi, ker ima v sebi življensko moč, katero mu je dal njegov utemeljitelj, največji moderni pedagog. Red ima moč, katerih ime je v zgodovini pedagogije velike važnosti, in sv. Ivan de la Salle še dandanes deluje v svetu s svojim duhom, kateri prešinja njegove sinove. Zanimivo je, da se ima ogrska kmetijska šola, ki je bila v Parizu odlikovana, samo šolskim bratom v Ploč-

melu zahvaliti za svoje odlikovanje. Pred dvema letoma je prosil avstroogerski poslanik francoskega ministra za vnanje zadeve, naj mu priporoči vzorno poljedelsko šolo, po kateri bo osnoval slične zavode na Ogrskem. Čeravno so na Francoskem take šole, katere upravljajo posvetnjaki, in menda francoski ministri niso baš prijatelji cerkva in samostanov, vendar je minister opozoril poslanika na poljedelsko šolo šolskih bratov v Pločmelu. Kmalu potem je prišel uradnik ministerstva za poljedelstvo v Pločmel, da prouči metodo šolskih bratov. Minister Darányi se je topla zahvalil generalnemu superiorju Fr. Abelu, s pismom, ki je izšlo v „Journal Agriculture d' Ille-et-Vilaine.“ Redovniki toraj tudi koncem 19. veka niso nazadnjaki in mračnjaki.

Listnica uredništva.

G. J. S. Knjige bomo skušali dobiti. Zdravi!

Na Štajersko. Veseli nas, da ste povedali svoje nazore. Tako mislimo in delamo tudi mi. Duhovniške nadvlade nočemo. To trdijo naši nasprotniki, ker nam hočejo izpodmakniti tla med učiteljstvom. Mnogo jih je, ki tem lažnjivim trditvam verjamejo, mnogo jih je pa takih, ki poznajo nas in one, pa jim ne verjamejo. Zato ponavljamo: Mi priznavamo duhovnikom vpliv pri vzgoji in poduku na šolsko mladino, ker ga morajo imeti kot veroučitelji katoliških otrok; priznavamo, da so naši dušni pastirji, ter jih spoštujemo kot katoliške duhovnike; izjavljamo, da smatramo složno delovanje učiteljstva in duhovščine neobhodno potrebnim za dušni in telesni blagor našega naroda. Odločno pa odklanjamo vsako vmešavanje duhovnikov v naše pravice, ki jih imamo sicer. Te si bomo vredili že sami in nam duhovniki resnično nočejo kratiti kakih pravic. Res je, da so morda osebe, katere le gledajo na to, kako se jim kdo klanja in dobrika. Tega pa ni kriv duhovniški stan, ampak osebni značaj dotičnika in take osebnosti srečujemo v vseh stanovih in tudi med učiteljstvom, samo ozrite se, da jih vidite! Clara pacta . . .

Listnica upravnistva:

Leto se nagiblje h koncu, a mnogi še sedaj niso poravnali naročnine za tekoče leto. Nujno prosimo, da to še pred sklepom leta storé. Z računi moramo biti na čistem.

„Slovenski učitelj“ izhaja dvakrat na mesec (1. in 15.).

Cena mu je na leto 5 K, na pol leta 2 K 50 h.

Urejuje in izdaje: Fran Jaklič, učitelj. — Oblastim odgovoren: Ivan Rakovec.
Rokopisi, naročnina in reklamacije naj se pošiljajo: Uredništvu „Slovenskega učitelja“ v Ljubljani.

Tiska Katoliška Tiskarna.